

Szabó Béla:

ADATOK A JÁSZSÁG PÉNZINTÉZETEINEK MÚLTJÁHOZ ÉS JELENÉHEZ

Új bankok nőnek ki a jászberényi Főtéren. Egy, kettő azután újabbak és újabbak. Az újak azt jelentik, hogy van igény, és a bankszakmában élénkül a kereslet. Növekednek a pénzüintézetek, mint a fa hajtásai, ágai. Lehet, hogy mindez csak azért szembetűnő, mert az elmúlt négy évtizedben csak egy "igazi" bank és OTP volt a Főtéren, amely a lakosságot szolgálta. Ehhez voltunk szokva. Ebből nőttek ki az új hajtások. A régi bank pedig - maradvá a hasonlatnál - a fa törzse.

Az utóbbi hónapokban utána jártam, milyenek a gyökerek, hogy is volt ez a bankok államosítása előtt szűkebb pátriánkban, a Jászságban. Ezt részben az írott anyag kutatásával, részben a régi bankosok emlékeinek idézésével tettem, de segítettek a mai pénzüintézetek vezetői is.¹

Sajnos rá kellett jönnöm, hogy a hatalmas anyag, bárhogy szelektálom is, meghaladja a rendelkezésre álló terjedelmet, így csak vázlatok készülhettek a közel százötven éves pénzüintézetek történetéből. Úgy szeretném bemutatni a jászsági pénzüintézeteket, mint egy szépen növő fát, a gyökerektől -mely igen szerteágazó - az erős derékon át a legfrissebb ágakig, hiszen 1994-ben is újabb bank nyitott fiókot Jászberényben.

A Jászság négy városában, de a kisebb településeken is egyre nagyobb az igény a megtakarított pénzek biztonságos elhelyezésére, a vállalkozások szaporodása pedig szükségessé tette a számlavezető pénzüintézetek számának növelését. A községek nagyobb részében ma is a takarékszövetkezetek jelentik a pénzüintézetet, valamint ide tartozik a posta takarékgyűjtő tevékenysége is.

A gyökerek

Széchenyi nagyhírű munkája a Hitel már a múlt század közepén hirdette, indokolta, hogy a fejlődés egyik lehetséges útja, ha a bankok pénzt helyeznek a gazdaság vérkeringésébe. Hiteleznek, a gazdaság szereplői pedig az így szerzett pénzzel teszik tevékenységüket korszerűbbé, modernizálják azt, és elősegítik a termelés növekedését. Ennek a kornak a sajátja volt az is, hogy a lakosság, a polgárság megtakarított pénzét haszon reményében a bankokra bízta.

A Jászság lakossága azonban igen óvatos volt a bankárokkal szemben. A főleg mezőgazdasági tevékenységet folytatók, az állatok tartásából ,s értékesítéséből , valamint a föld megműveléséből élő jászsági ember nem szívesen vett fel kölcsönt, de a pénzt sem nagyon bízta másra.

A tizenkilencedik század elején kialakult kézműiparos társadalom is jobbnak látta a fokozatos de biztosabbnak vélt termelés bővítését, a gépesítést, melyet legtöbbször a maga erejéből, vagy családi összefogással valósíthatott meg.

A jászok mindig sokat adtak önállóságukra, társadalmi, gazdasági függetlenségükre. A történelmi fejlődés megtanította őket arra, hogy a fejlődés a gazdasági felemelkedésen alapszik, melyben egyre nagyobb szerepe van a pénznek, a vagyonnak, illetve ezek hasznosításának. Így alakult meg 1847-ben Jászberényben a Takarékpénztár, mely a gazdasági élet fellendítését volt hivatott elősegíteni. Ez a százötven évvel ezelőtti dátum igen jelentős, ha figyelembe vesszük hogy az akkori Magyarországon ez a takarékpénztár az első harminc között kezdte meg működését.

A kezdet nem volt egyszerű. A mintát a Fáy András által alapított Pesti Hazai Első Takarékpénztár, valamint a Pozsonyi Takarékpénztár szolgáltatta. Ez elsősorban az

¹ Köszönetet mondok azoknak a pénzüintézeti vezetőknek akik munkám összeállításához személyes segítséget nyújtottak:

alapszabály tanulmányozására, a nyomtatványok és iratminták átvételére vonatkozott, de elküldték a tisztviselőket is hogy az ügykezelést elsajátítsák.

A takarékpénztár ügyét elsősorban a kereskedők támogatták. A pénztárak tevékenységüket a váltóleszámítolással (a váltók beváltásával) is kiegészítették. Nem örültek viszont azok a jómódú gazdák akik fejlődésüket hitel felvételével szerették volna megoldani, de a jelzálog intézményét a bonyolult eljárás mellett nehéz volt igénybe venni, és így pénzhez jutni. Azt pedig az első sikertelen kihelyezések után látták, hogy az ingatlanra adott jelzálog kölcsön behajtása - a még ki nem alakult gyakorlat miatt - hosszabb időre kötötte le a pénzt mint azt tervezték. Az agrárgazdaság akkor sem volt jó tőkeemgátelési ágazat.

Jászberényben a kiegyezés után 1868 március 29-én újabb pénzüintézet kezdte meg működését *Jászkerületi Népbank és Takarékpénztár* néven. De a múlt század utolsó évtizedében további bankok is megvetették lábukat a Jászság fővárosában. Így 1893-ban kezdte meg tevékenységét a *Jászsági Hitelintézet és Gazdák Bankja Rt.* Ez mutatja, hogy a pénzüvilág ebben az időben - a kudarcok és az elszenvedett veszteségek ellenére is - a Jászság földművelőit is finanszírozza, ha mögötte kellő fedezet van, mivel a pénz elsősorban a lassan éledő gépesítésre szükséges. E bank alaptőkéje 100000 pengő volt.

Jászberényen kívül más nagyobb lélekszámú településeken is alakultak hasonló takarékpénztárak. Így például a *Jászárokszállási Takarékpénztár Egyesület* 1885-ben jött létre. Jászapáti a *Jászvidéki Takarékpénztár* is jelentős betétet gyűjtött, melyet hitel kihelyezéssel kívánt forgatni. A sikertelen kihelyezés egyik példája a közel száz évvel ezelőtt megjelent sajtóközlemény, mely szerint: *"A jász-apáti kir. járásbíróság mint tkv.hatóság közhírré teszi, hogy a jászvidéki takarékpénztár mint végrehajtónak Bartalos Rozál végrehajtást szenvedő ellen 70 frt tőkekövetelés és járulékaik iránt"* vezet végrehajtást az adós ingatlanára.

Különös figyelmet érdemel az a tény, hogy a Jászság területén miért nem vált népszerűvé az ún. járási hitelszövetkezet gondolata. Ezt a különböző takarékpénztári formációk után 1899-ben állították volna fel, de az árokszállásiakat ezt nem találták célszerűnek, inkább egy Jászberénytől független helyi szövetkezet megalakítását javasolták a főszolgabírónak. Ennek oka elsősorban azzal magyarázható, hogy már volt példa a helyi *Takarékpénztári Egyesület* működésére, a betétállomány kezelésére, a váltóval történő műveletek végzésére, és természetesen hitelek kihelyezésére, jelzálogjog gyakorlására is.

Mint a Jászság legészakibb, és egyben a megyehatáron fekvő településének, Jászárokszállásnak pezsgő iparos élete, bőséges állatállománya már a századfordulón vonzotta a megyén kívüli városok pénzüpiacát is. Így történt, hogy a járási javaslat után egy évtizeddel a *Gyöngyösi Bank Részvénytársaság* jászárokszállási fiókját nyitották meg, mely hosszú időn át meghatározóvá vált, illetve tovább erősítette a község Gyöngyös felé történő orientációját, melyet a vasúti összeköttetés is elősegített, míg Jászberénytől a közlekedés nehézsége elválasztotta.

A Jászságban működő takarékpénztárak az akkori idők modern pénzüintézeteivé váltak, hiszen használták a kor fejlett közlekedési eszközeit: a vasúthálózatot, a postát. Alkalmazták a pénzüműveletek majd minden fajtáját, elsősorban azokat, melyet a helyi szükséglet igényelt, de újdonságaik bevezetésével a gazdaság vonóerejévé is váltak.

Az I. világháború első évében a gazdaságban még nem ment végbe lényeges változás, legalábbis olyan, amely a pénz világában komoly átalakulást jelentett volna. 1914-ben a Jászság településeinek majd mindegyikében működött valamilyen pénzüintézet. Kivételt csak Jászdózsa, Jákóhalma, és Jásztelek képezett, ahol a lakosság száma, és a kialakult gazdasági helyzet még nem tette szükségessé, vagy nem vonzotta a pénzügyűjtési, kihelyezési formákat művelő bankokat.

A postatakarékpénztárak létrejötte és elterjedése ugyancsak a múlt század utolsó évtizedének banktörténetéhez tartozik. Ebben az időben már országsszerte szépszámú magántőkével, kisbetétesek hozzájárulásával létrejött takarékpénztár működött. Ugyanakkor ott volt az országot behálózó posta szervezete, mely kínálta a takarékoság szervezését. *Hazánkban a postatakarékpénztár felállítására vonatkozó javaslatot a Tisza - kormány 1885-ben terjesztette a törvényhozás elé, s az mint 1885, IX. t. c. hagyatott jóvá és hirdettetett ki.*

*Az indoklás szerint a takarékossgot az eddiginél nagyobb mértékben kell fejleszteni, minthogy ez közgazdasági érdekeink előmozdítására a leghatásosabb eszközök egyike: ehhez pedig szükséges, hogy a fővárosban állami kezelés és jótállás alatt álló postatakarékpénztárt állítsanak fel, amelyet vidéki szervei, a postahivatalok útján a legkisebb falvakban is bárki könnyen elérhető.*²

Ez az elhatározás valósult meg a Jászság területén is, hiszen itt a településeken rendszeresen működött a posta. Az új szolgáltatás bevezetése megtörtént, azonban a legnagyobb gondot az jelentette, hogy a területen kevés volt a megtakarításra szánt összeg, hiszen ide zömmel a szegények vitték megtakarított krajcárjaikat. A tehetősebb gazdák és a növekvő számú iparosok megtakarításaikat inkább saját gazdaságukba fektették be, hiszen a kor szelleme azt mutatta, hogy a nagyobb, módosabb gazda így eredményesebben gazdálkodik, a kereskedő árukészletének bővítésével érhet el jelentősebb forgalmat.

Ez a postatakarékpénztár szervezet lett az alapja a készpénz nélküli forgalom kialakításának is. A kezdeti idegenkedés után a szolgáltatást igénybevevők belátták, hogy ez a fizetési forma előnyös és biztonságos, a postatakarékpénztárak pedig rendben teljesítették a megbízásokat. Tulajdonképpen ez volt a csekk és az átutalásos forma korai elődje melyet az akkori szabályok szerint *cheque-forgalomnak* illetve *clearing*-nek neveztek.

Ebben az időben a jegybank az "állam bankárja" szerepét töltötte be szabályozott keretek között. A monarchia viszonyai között a jegybank alapszabálya megtiltotta hogy a monarchia bármely kormányával kölcsön, vagy hitelviszonyt alakítson ki. Így állt a postatakarékpénztár is azon állami elképzelés szolgálatába, hogy az összegyűjtött megtakarításokat az állam által kibocsátott kölcsönkötvények vásárlására fordítsa.

Magukat a betéteseket is ösztönözték ilyen értékpapír vásárlására, hiszen kimondták, hogy *"a takarékpénztár ezt a vásárlást díj nélkül eszközli"*. E kedvezménynél azonban sokkal jelentősebb volt hogy a magán takarékpénztárak 4-8 %-os kamatát 3, majd később 2 százalékra szállították le, míg az állampapírok vásárlóit 4-4,5 %-os kamat illette meg.

A századunk első évtizedének történése nem kedvezett a takarékossgai mozgalomnak, és így a takarékpénztáraknak sem függetlenül attól, hogy a működésüket a posta, vagy valamely magán társaság fémjelezte.

Az I. világháború veszteségei, a zavaros idők eseményei nem kedveztek a pénzvilág résztvevőinek sem. A pénz romlása a betéteseket arra ösztönözte, hogy megtakarításaikat más anyagi javakba fektessék. Ennek megnyilvánulása a betétesek számának s a betétek összegének csökkenése, a hitelek egy részének behajthatatlanná válása volt.

A pénzüintézetek másik nagy szervezete volt a hitelszövetkezetek láncolata. Egy 1920-as rendelet alapján új hitelszövetkezetek csak az Országos Központi Hitelszövetkezet (OKH) keretében alakulhattak. A Jászságban is sorra nyíltak, és szinte minden településen meghonosodtak ezek a szövetkezeti formák. A levéltári anyag sem tartalmazza mindenütt az alapítás évét. Tény, hogy az 1932-34 évek címtára szerint a következő településeken működtek hitelszövetkezetek: *Jászalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Jászkisér, Jászboldogháza, Jászladány, Jászszentandrás és Jászberény*. Az előbbi OKH tagszövetkezeteken kívül egyéb formációk is voltak, így működött Alsószentgyörgyön magántökével *Pénzüintézeti és Bank bizományosi iroda*, melynek tevékenységéről keveset tudunk.

A nagyobb lélekszámú településeken már színesebb volt a pénzvilág. Így Jászapáti a *Jászvidéki Takarékpénztár Rt, Löwy Pál bank és váltóüzlete*, valamint a *Tiszavidéki Hitelintézet és Takarékpénztár Rt* fiókja állt rendelkezésre. Jászárokszálláson a már említett Gyöngyösi Bank Rt mellett a *Takarékpénztári Egyesület Rt* is működött.

Ebben az időben Jászladány is három pénzüintézettel rendelkezett, hiszen a *Jászvidéki Takarékpénztár* fiókja mellett működött a helyi *Takarékpénztár Rt* is. Jászberényben az *Egri Egyházmegyei Takarékpénztár Rt* fiókja, a *Jászsági Hitelintézet és Gazdák Bankja Rt*, a *Hitelbank és Kereskedelmi Rt*, a *Jászberényi Gazdák Takarékpénztára*, valamint a *Jászkerületi Népbank* és *Takarékpénztár Rt* működött.

²Jirkovsky Sándor: A magyarországi pénzüintézetek története az első világháború végéig

A banki tevékenységet folytató különböző intézetek tehát igen széleskörűen látták el tevékenységüket, mely vonatkozott mind a takarékgyűjtésre, mind a hitelezési tevékenységre.

Jászberényben 1919-ben alakult a Hitlebank és Kereskedelmi Rt, amely nyolc év multával, 1927 július 31-én a 15000 pengő alaptőkét 50000 pengőre, majd 1929 március 17-én 3000 db új 10 pengős részvény kibocsátásával 80000 pengőre emelte fel. A részvénytársaságot az 1947 évi 30 tc. alapján államosították.

A jászberényi pénzüzetek adatainak összefoglalásul álljon itt a korabeli statisztika által rögzített, és természetes módon nyilvánossá tett néhány mutató. A pengő bevezetése után összehasonlítható adatokat választottam és tíz év számainak (mögöttük a gazdaság változásának) összevetését teszi lehetővé a táblázat.

Jászberény pénzüzetei mérlegének fontosabb tételei. (részvénytársasági bankok és takarékpénztárak ezer pengőben)

Megnevezés	1925	1935
Részvénytőke	305	530
Tartalékok	88	305
Takarékbetétek	951	1421
Viszontleszámított váltók	382	2258
Folyószámla tartozások	263	401
Nyereség	58	9

Sajnos napjaink statisztikája, illetve az egyes bankok mérlegkészítési gyakorlata nem teszi lehetővé sem egy város sem a Jászág hasonló összevont számainak megismerését.

A törzs (a II. világháború utáni időszak)

A II. világháború befejezése után hazánkban végbement hatalmas infláció a bankokat, pénzüzeteket tönkretette, egyedül az ingatlanokba befektetett összegek maradtak értékállóak.

Az új pénz bevezetése után végbement államosítások kiterjedtek a bankokra is. 1947 januárjában a nagybankok állami ellenőrzésére, majd az 1947. évi XXX törvénnyel a részvénytársasági formában működő bankok részvényeinek állami tulajdonba vételére került sor. Ez meghatározó volt a jászberényi pénzüzetek életében is.

A megalakult állami vállalatok majd a tanácsi vállalatok, később a csirájában jelentkező földműves, majd mezőgazdasági szövetkezetek pénzügeit, egyszámláit a Magyar Nemzeti Bank fiókja vezette. 1947-ben a II tc. az új szövetkezeti törvény előírta az Országos Központi Hitelszövetkezet és az OFI fúzióját, melyből megalakult az Országos Szövetkezeti Hitelintézet, s ez működött 1952 december 31-ig. Tény, hogy úgy a gazdaságban, mint a pénzvilágban új helyzetet és gyakorlatot teremtett, újdonságot hozott a lakosság, a magánember pénzügeit intéző OTP megalakítása.

1949-ben alapították meg az Országos Takarékpénztárat, melynek fiókja Jászberényben is megkezdte működését, a mai Déryné Múvelődési Központ földszinti helyiségében visszaemlékezés szerint 3 fős létszámmal. A gazdaságban végbement rendkívül sok változás, s a korábbi rossz tapasztalatok (infláció) a lakosságban nem keltettek nagy bizalmat a megtakarítások iránt. A pénz szűke, és a minimális takarékosági

hajlam, valamint a gazdálkodók befektetési igénye megmutatkozott a minimális betételhelyezésben. Csak az 1952. évben hozott un. betéttörvény változtatott valamit a helyzeten, a lakossági magatartáson. Javult a megtakarítási kedv. Ekkor került az OTP is nagyobb helyiségbe, az egykor ugyancsak pénzintézetként szolgált épületbe. Az OTP ezekben az években hitelnyújtással még alig foglalkozott, hiszen az állam is különböző kölcsönöket jegyeztetett. (Békekölcsön, Tervkölcsön)

Az OTP lett a Jászság lakosságának is kétségtelenül a legnagyobb bankja, és így terjesztette ki tevékenységét egyre szélesebb területre. A betétgyűjtésen kívül jelentős volt a személyi és áruvásárlási kölcsönök folyósítása, majd a lakásépítési kölcsönök különböző alternatíváit kínálták.

A feladat növekedése, és az egyre bővülő tevékenység, folyószámla vezetés, lakásépítések felfutása, indokoltá tette egy nagyobb területű intézmény kialakítását. Így nyílt meg a Főtéren 1980-ban az új OTP fiók, mely napjainkra ugyancsak kinőtte kereteit és új épületrésszel gazdagodott 1994 során. Ma a fiók az OTP és Kereskedelmi Bank Rt keretein belül tevékenykedik. Szolgáltatása kiterjed a számlavezetéstől a betét és hitelüzletág szinte valamennyi fajtájára. Különösen jelentős a megváltozott betételhelyezési feltételek választéka. A megtakarítások elhelyezésére igen sokféle lehetőség áll a lakosok rendelkezésére, mely a különböző betéti formákat, lekötési időket különböző kamatkondícióval honorálja. Ugyancsak számottevő a hitelüzletág nyújtotta lehetőség is. A vállalkozók részére nyújtott folyószámla hiteltől kezdve, a termelést finanszírozó, vagy devizahiteleken keresztül kérhet hitelt a gazdálkodó, mely kiterjed a mezőgazdasági működésre, és a fejlesztési alapok finanszírozására. Jászberényben először alkalmazta az OTP Bank a készpénzkímélő eszközök közül a kártyarendszert, melynek külön junior kártya változata is van az ifjúság számára. Jelenleg a város három helyén üzemel bankjegykiadó automata.

Az OTP által 1994-ben kezelt betét és hitelállomány meghaladja a 8 milliárd Ft-ot. Az 50 alkalmazottat foglalkoztató, kétségtelen mind forgalmában, mind létszámában legjelentősebb pénzintézete a Jászságnak.³ Az OTP természetesen a városokban és a nagyobb községekben is igyekezett hálózatot kiépíteni. Miután Jászapáti ebben az időben még járási székhely volt, itt is működött az OTP fiókja.

Az OTP a takarékszövetkezetek alakulásával párhuzamosan hozta létre fiókjait. Így nyílt Jászladyban, majd Jászárokszálláson is OTP fiók 1958-ban. Jászrokszálláson a fiók első vezetője Buzás József volt, aki több mint 12 éven át irányította a fiók munkáját és fejlesztette tevékenységét. A betétgyűjtés nem volt könnyű feladat ebben az időben. Egyik fajtája volt például, hogy ekkor a vállalatoknál bevezetett nyereségrészesedést - vagy annak egy részét - az OTP-hez utalták át, így is népszerűsítve az új pénzintézetet.

Magyar Nemzeti Bank - Magyar Hitel Bank⁴

Az országban folyó gazdasági átalakulás célkitűzéseinek megfelelően történt az MHB létrehozása Jászberényben is 1987. január 1-én. Ez tulajdonképpen a kétszintű bankrendszer kialakítására tett kormányzati intézkedéseknek megfelelően történt. Így változott a Magyar Nemzeti Bank korábbi szervezete és lett a legnagyobb kereskedelmi bank a Magyar Hitel Bank Rt. hálózatának egyik fiókja a Jászság fővárosában. Természetesen az átalakulás nem csupán névváltozás volt, hiszen a részvénytársasági forma kívánatosá tette, hogy az állami részesedésen kívül elsősorban a bank ügyfelei, partnerei is jegyzenek, vásároljanak részvényeket.

A bank ekkori partnerei tükrözték Jászberény és a Jászság gazdasági tevékenységét, ennek keresztmetszetét. A banknál vezetett számlák az állami ipari

³ Az OTP vezetője 1955-75 között Gyöngyösi István volt. Az utóbbi két évtizedben pedig Sass Miklós igazgatásával működik.

⁴A Nemzeti Bank vezetői voltak: 1953-1957-ig Gyetvai György, 1957-1972-ig Baranyai István, 1972-1974-ig Boros Lajos, 1974-1983-ig Mrena István, 1983-tól Koháriné Szaszó Mária aki az MHB megalakulása óta is vezeti az igazgatóság munkáját.

vállalatokat, kivéve a minisztérium közvetlen irányításához tartozó cégeket (Hűtőgépgyár, Aplitógépgyár), az ún. tanácsi vállalatokat, valamint a szövetkezeteket reprezentálta.

A részvényjegyzők köre is a számlatulajdosok közül került ki. A jegyzett részvények összege: 65 millió Ft volt, melyben 18 gazdálkodó szervezet között oszlik meg. Természetes volt, hogy az új banknál elsősorban az MHB központjának irányításával történt meg a belső szabályozás, az ügymenet kialakítása, meghatározása.

A társadalomban és a gazdaságban a 90-es évek elején folytatódott az átalakulási folyamat. A gazdasági élet változása fokozatosan szükségessé tette a bank tevékenységének módosítását az új igényekhez. A szervezeti és tulajdonosi változások felgyorsultak, de ennek ellenére ezek az évek a gazdaság termelésének visszaesését jelentették.

A kis és középvállalkozások létrejöttével jelentősen megnőtt a számlavezetettő partnerek száma. Így 1990-ben 931, 1994-ben pedig már 1378 vállalkozás részére vezettek betétszámlát. A tevékenység szélesítését szolgálta a gazdasági életben újra bevezetett váltó, mint fizetési eszköz és ezzel kapcsolatos műveletek lebonyolítása, a váltók leszámítolása.

Jelentősen változott a hitelezési gyakorlat. A gazdasági élet változása nyomon követhető, hiszen csökkent a beruházásokhoz nyújtott hosszútávú hitelek kihelyezése. A bankon keresztül valósult meg a világbanki hitelek folyósítása, és kezelése. E hitelkonstrukciót nagy részben a mezőgazdasági üzemek vették igénybe, elsősorban korszerű gépek beszerzésére. A kilencvenes évek elején nőtt a likviditási és munkabérekre hitelt kérők száma, de növekedett a hitelt prolongálok száma és ezekre folyósított összegek nagysága is. Ekkor vált lehetővé a gazdálkodók, a vállalkozók részére, hogy több banknál vezethettek számlát, mely természetesen nehezítette a vállalkozók tényleges gazdasági helyzetének megítélését, elbírálását.

Ezekre az évekre esik a csődtörvény életbelépése, és ennek hatására mintegy felszámolási hullám jelentkezett. Komoly terhet jelentett ez a bank pénzügyi gyakorlatában és jelentős veszteséget okozott a korábbi években kihelyezett hitelek behajthatatlanná válása. A bank az új gazdasági irányvonalnak megfelelően a privatizációs, egzisztencia és a start hitelek folyósításában tevékenyen közreműködött.

Céltudatos volt a bank új betétgyűjtési politikájának kialakítása és megvalósítása. Ebben az időszakban alakult ki a betétekért folyósított kamatok piacositásának gyakorlata, mely lényegében a fizetett kamatok nagyságával ösztönzi a betételhelyezőket. A bank 1989-től kezdte meg a deviza műveleteket, a lakosság illetve a vállalkozók számára egyaránt. Ugyancsak új tevékenységet jelentett a lakosság részére nyújtott szolgáltatások közül az értékpapír eladások bevezetése. Ez elsősorban a letéti jegyek eladásában nyilvánult meg, később pedig a különböző futamidejű és értékű, fix vagy változó kamatozású pénztárjegyek (Rubint, Smaragd stb) egyre növekvő forgalmazásában jelentkezett. A megnövekedett számú ügyfélkör igényeit a bank a régi épületben nem tudta kulturált módon kielégíteni. Ezért úgy döntött az MHB vezetése, hogy a meglévő banképület melletti rossz állapotú házak lebontásával a környezetbe illő, az eredetivel harmonizáló épületet emel. A bank épületének bővítésén kívül üzlethelyiségek és lakások kialakítását is tervezték. Az építkezés 1988-ban kezdődött meg. A banki terület átadásra 1990-ben került sor. A beruházás során felépült 12 lakás és öt üzlethelyiség. A bankhálózat fejlesztését célozta az a központi elhatározás, hogy a Jászberényi igazgatóság 1989-ben Törökszentmiklóson, 1990-ben pedig Szolnokon hozott létre fiókokat. A nagykáti fiókot 1988-ban nyitották meg, azonban ez banküzemtanilag nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, így azt 1990-ben megszüntették.

Az országos fejlesztés keretében a jászberényi igazgatóság is a jelenlegi legkorszerűbb zsró rendszer által nyújtott előnyökkel dolgozik és szolgálja ügyfelei érdekeit.

A hajtások (kétszintű bankrendszer)

A Jászságban a kétszintű bankrendszer kialakulása az MNB átalakulásánál vázoltakkal kezdődött.

Ugyancsak a kereskedelmi bankok létrejöttével függ össze, hogy a jászberényi Főter egy korábbi üzlethelyiségében, átalakítás, tatarozás kezdődött 1989 őszén, és novemberben megnyílt a *Konzumbank Rt* fiókja.⁵ A fiók a mindössze három éves múltta visszatekintő Konzumbank Rt.- mint a szövetkezetek, elsősorban a Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezetek - bankjaként alakult. Alaptőkéjét 1988-ban 1042 millió forintra emelték. A jászberényi fiók viszonylag kis területen, 5 munkatárssal kezdte meg tevékenységét. A nyitáskor érzékelhető volt a városban, hogy a pénzügyi piac élénkül, és egyre nagyobb a betétesek megnyeréséért folyó küzdelem.

A Konzumbank fiókja fokozatosan terjesztette ki tevékenységét és napjainkban jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok számláinak vezetését is vállalja. Ugyanakkor a fiók forint és devizabetéteket egyaránt fogad mind a lakosság, mind a vállalkozók köréből. A gazdasági élet változásait jól tükrözi a bankok betéteseinek és ügyfeleinek változása. Megállapítható, hogy a Jászság területén a vállalkozások száma stabilizálódott annak ellenére, hogy új vállalkozók kezdenek, mások megszűnnek. Ugyanakkor jellemző, hogy a számlavezetés területén különböző indítékok alapján gyakori a változás, változtatás, vagy a vállalkozók a második számlájukat vezetetik egy másik banknál.

A fiók a betétgyűjtés mellett kiterjedt hitelezési tevékenységet folytat. Elsősorban rövidlejáratú eseti, folyószámla, likviditási hitel felvételére nyújt lehetőséget. Ugyancsak foglalkozik a fiók a mezőgazdasági hitelek nyújtásával is, mely állami kamattámogatás mellett vehető igénybe. Vállalkozások részére éven túli hitelek nyújtására is van lehetősége a banknak, elsősorban kisvállalkozói, beruházási és fejlesztési, valamint reorganizációs hitel formájában.

A jogi szabályozás 1957-től tette lehetővé az állampolgárok önkéntes vagyoni társulásait takarékszövetkezeti formában. Így alakultak meg sorban az egy községben működő, vagy egy két társközségre kiterjedő takarékszövetkezetek a Jászságban. (Központjaik: Jászárokszallás, Jászfényszaru, Jászapáti, Jászsalsószentgyörgy, Jászkisér) Igaz e szövetkezetek lényegében egymástól jogilag független pénzügyintézetek voltak és azok ma is. Számos tekintetben mégis azonos elvek, nyilvántartások vezetésével dolgoztak, de a betétgyűjtés és hitelkihelyezés mindig az adott takarékszövetkezet elbírálására tartozott.

Új szint jelentett a pénzügyintézetek között, amikor az 1965 óta létező *Jászfényszarui Takarékszövetkezet* 1985-ben a Kossuth utcában, a piactér szomszédságában fiókot nyitott.⁶ Ez a lépés összefüggött azzal a központi szabályozás módosításával, amely korábban tiltotta a takarékszövetkezetek városokban való működését. Nem sokáig működött azonban a felújított házban a fiók, mert 1990-ben felépült a Szabadság téren a környezettel szépen harmonizáló háztömb földszintjén a Takarékszövetkezet Jászberényi fiókja.

Ettől kezdve tevékenységét most Jászfényszarun, Pusztamonostoron, Jászfelsőszentgyörgyön és Jászberényben végzi. Az éves beszámolók egyre növekvő üzletkörü tevékenységről, a betét és hitelállomány növekedéséről tanúskodnak.

A pénzügyintézetek új hajtásai közé tartozik, hogy 1991-től az IBUSZ Utazási Iroda bejárata fölött az *IBUSZ BANK RT* felirat is megjelent. Ténylegesen július 1-én kezdte meg tevékenységét. A fiatal bankfiók a lakossági forint és deviza megtakarítások gyűjtésével, valamint deviza folyószámla vezetéssel foglalkozik. Kiterjed figyelmére a banki értékpapírok forgalmazására is. Újabb fejlemény az utazási irodától való teljes leválás.

1994 októberében nyílt meg a Budapest Bank Jászberényi fiókja. Munkájukat elsősorban a folyószámla-vezetés, betétgyűjtés és hitelnyújtás jellemezi. A fiók a városban két pénzjegykiadó automatát is üzemeltet, amely a szolgáltatások legmodernebb és legkényelmesebb formái közé, tartozik.

A pénzügyvilág fája tehát terebélyesedik. Talán természetes, hogy az új hajtások a törzsből táplálkoznak. Ez így volt a jászberényi bankok életében is, hiszen az új fiókok személyzetének egy része az MNB-MHB gyakorlatán nevelődött.

⁵. A fiókot megalakulása óta Nagy Lászlóné vezeti

⁶ Vezetője 1971 júniusától Csáki Sándorné

A sokasodó pénzintézetek gazdasági életünk fejlődésének új megnyilvánulásai, amelyek a múltban gyökereznek. Ezt pozitívként értékelhetjük, hiszen a pezsdülő új vállalkozások igénylik és még jobban igényelnék a pénzügyvilág támogatását még akkor is, ha napjainkban egyre többször látnak napvilágot a bankélet negatív jelenségei is.

Forrásmunkák:

Jirkovszky Sándor: A magyarországi pénzintézetek története az első világháború végéig

Gergely Lajos: A Takarékpénztárak kialakulása és működése Magyarországon.

Blénessy János: Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben

Blénessy János: Jászberény természeti viszonyai és élete

Fodor Ferenc: A Jászság életrajza

Herbert János: Jászárokszállás nagyközség monográfiája

Szolnok város és Jász-Nagykun Szolnok vármegye címtára 1932-1934.

Lánczi Sándor: Szolnok és Jász-Nagykun Szolnok vármegyei utmutató

A Magyar Nemzeti Bank története

Megyei Levéltár anyagai

Magyar városok statisztikai évkönyve

MHB RT igazgatóságának jelentései az üzleti tevékenységéről

Konzumbank Rt éves jelentései